

Психологтің кеңесі

"Балабақшада қорқыту мүмкін бе?"»

Адамдар балалар арасындағы қорқыту, қорлау және агрессия туралы естігенде, олар көбінесе мектеп пен жасөспірімдерді білдіреді. Балабақша көбінесе контекстен шығады. Иә, құмсалғышта иық пышағы немесе шелек үшін соқтығысулар бар, бірақ бұл сіз олардан алатын кішкентай жазықсыз мектепке дейінгі балалар. Алайда, қазірдің өзінде осындай жас кезінде бір бала агрессор позициясын алған басқа баланың физикалық немесе эмоционалдық әсеріне ұшырап, құрбан болатын жағдайлар болады.

Ол қашан басталады? Зиянсыз мектепке дейінгі бала досына қалай агрессорға айналуы мүмкін? Бұл нәрестеден шыққан бала үлкен мектепке дейінгі балаларға айналған кезде басталады.

Біз балалар өз қалауларын басқара алмайтын үш жасқа дейінгі жасты есептемейміз. Бұл жаста олар ойыншықтарды бір-бірінен талап етеді және алады, өйткені олар өздерінің мінез-құлқының салдарын түсіне алмайды және бөлісе алмайды.

Бес - алты жасында өзін-өзі бақылаудың белгілі бір деңгейі бар, ал басында өзара әрекеттесудің белгілі бір әлеуметтік нормалары мен ережелері белгіленеді. Дәл осы жаста, балалар әлі де жазықсыз періштелер екеніне сенгіміз келетініне қарамастан, болашақ бұзақылар мен агрессорлардың алғашқы белгілері пайда болуы мүмкін.

Саналы қорқыту 5-7 жаста пайда болады. Осы кезеңде бала келесі даму дағдарысынан өтеді (7 жылдық дағдарыс).

Қорқытудың сыртқы және жасырын көріністері

Сыртқы көріністер:

- шымшу іздері;
- бүлінген заттар.

Жасырын көріністер:

- балабақшаға барғысы келмеу;
- жалғыз (достар тобында жоқ);
- өзін нашар сезінуге жиі шағымданады (балабақшаға барғысы келмейді);
- басқа балалармен араласпайды (ол әдейі еленбейді, зұлымдықтан қорқады, қорлайды);

Езілген күй, қорқыныш;

- қорқыту фактісін мүлдем жоққа шығару ("бәрі жақсы" деп мәлімдейді);
- ештеңені өзгерте алмайды.

Мұның салдары қандай?

ЖӘБІРЛЕНУШІ БАЛАЛАР ЖАРАҚАТ АЛАДЫ ӨМІР БОЙЫ!!!

Болашақта құрбан болған балалар:

- * оқу проблемалары бар;
- * мазасыздық сезімінен зардап шегеді;
- * кемшілік пен өзіне деген сенімсіздік сезімінен зардап шегеді;
- * ешкімге сенбейді, ересек адаммен байланыс жоғалады.

Ересектер ретінде құрбан болған балалар 95% жағдайда:

- * сәтсіз;
- * өзін өзі бағалауы төмен;
- * табысты болғысы келеді, бірақ қорқады және ештеңе жасамайды;
- * кешендердің массасынан зардап шегеді;
- * қарым қатынаста проблемалары бар;
- * өздерін бақытсыз сезінеді.

БУЛЛИ балалары

(қоздырғыштар мен одақтастар, сыртқы сүйкімді ұлдар мен қыздар) балабақшада ешқандай қарсылық көрсетпей, көбінесе мектепте де қарсылық көрсетпейді, ересек өмірге деформацияланған қондырғылар әкеледі.

Кейінгі мектеп пен ересек өмірде бұл балалар:

- * дөрекі;
- * мылжың;
- * шамадан тыс эмоционалды;
- * агрессивті;
- * қатыгез;
- * бас тартуды мойындамаңыз;
- бескасыз;
- * мектептегі мұғалімдерді ғана емес, сонымен қатар жұмыс әріптестерін де құрметтемейді;
- * өз пікірлерінен басқа пікірді мойындамайды;

Балалар-булли, ересек, отбасында және жұмыс тобында:

- * отбасы мен ұжымдағы тирандар;
- * мақсаттарға жету;
- * * психикалық тұрақсыз;
- * қарым-қатынаста бақытсыз;
- * өз балаларымен дөрекі және қатыгез;
- * балаларға және бағыныштыларға зорлық-зомбылық көрсету;
- * достар жоқ, зардап шегеді

**Ата-аналарға арналған ұсыныстар,
болашақта баланың қатыгездігі мен агрессиясы болуы мүмкін мектеп
проблемаларының алдын алу үшін:**

1. Мектепке дейінгі кезден бастап балаға осы әлемдегі мінез-құлық ережелерін көрсету және айту үшін барлық мүмкіндікті пайдаланыңыз. Бұл тұрақты және үздіксіз жұмыс болуы керек.
2. Өз мінез-құлқыңызбен үлгі көрсетіңіз. Балаға арналған ата-аналар мен тәрбиешілер сөзсіз билік болып табылады, сондықтан олардың сөздері мәселеге қайшы келмеуі маңызды.
3. Балаңызға оның қауіпсіз екенін айтыңыз. Жақсы істер үшін оны мақтаңыз, тіпті олар елеусіз болса да.
4. Мектепке дейінгі баланың агрессивті мінез-құлық үлгісін іс жүзінде, теледидардан, интернеттен байқауын азайтыңыз.
5. Мектепке дейінгі балаға керемет адамдар, олардыңиесихіктері, басқаларды құрметтеу керек нәрселер туралы айтыңыз.
6. Балаңызға басқаларды кешіру керек, оны ерікті және еріксіз ренжіткендерден кек алмау туралы айтыңыз. Мұндай әңгімелер мектепке дейінгі баланың мінезіне оң әсер етеді және оның өмірге және басқаларға дұрыс көзқарасын қалыптастырады.
7. Баланың барлық адамдар әртүрлі екеніне назар аударыңыз. Олар басқаша көрінуі мүмкін, олай сөйлемеуі мүмкін, басқаша ойлауы мүмкін, бірақ барлық адамдар бір ғаламда өмір сүреді және бір-бірін құрметтеуі керек.
8. Балаларға өздерін көрсете алатын қызықты іс-шаралар ұйымдастыруға тырысыңыз. Бұл шығармашылық, спорт және т. б. болуы мүмкін.
9. Балаларға мейірімді мультфильмдер, кинофильмдер көрсетіңіз, жасына қарай балалар әндерін бірге тындаңыз.
10. Ертегілерде әрқашан жақсылық жеңетін кітаптарды оқып, балаңызбен талқылаңыз. Ертегі кейіпкерлерінің әрекеттері туралы ойлана отырып, сіз өмірден мысалдар келтіре аласыз, баланың өз пікірін сұрай аласыз. Бұл оның ненің жақсы және ненің жаман екендігі туралы түсінігін қалыптастыруға көмектеседі.